

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка

доктор юридичних наук, професор

Соболь Є.Ю.

«19» січня 2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 7 від 16 січня 2026 року засідання фахового семінару про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Пастухової Яни Вікторівни на тему: «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 032 Історія та археологія

Присутні:

кандидат історичних наук, доцент Чорний О. В. (науковий керівник), доктор історичних наук, професор Житков О. А., доктор історичних наук, професор Ковальков О. Л., кандидат історичних наук, доцент Грінченко В. Г., кандидат історичних наук, доцент Марченко О. М., кандидат історичних наук, доцент Позднякова І. С., кандидат історичних наук, доцент Пономаренко Л. В., кандидат історичних наук, доцент Токар Н. М., кандидат історичних наук, доцент Філоретова Л. М., кандидат історичних наук, старший викладач Безверха В. М., викладач кафедри Панченко К. І.

З присутніх – 2 доктори історичних наук та 9 кандидатів історичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації Пастухової Яни Вікторівни на тему: «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 032 Історія та археологія щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Пастухової Я. В. на тему «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія.

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію, охарактеризувала об'єкт і предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичне значення роботи, зазначила про впровадження результатів дослідження.

Вибір теми дисертації зумовлений станом наукової розробки теми німецького військового полону в роки Другої світової війни на Східному фронті. Попри наявність значного масиву історичної літератури, присвяченої окремим аспектам Другої світової війни та нацистського окупаційного режиму, на сьогодні спостерігається очевидний брак праць узагальнюючого, синтетичного характеру, які б комплексно представили долю офіцерського корпусу Робітничо-селянської Червоної армії у німецькому полоні. Існуючі дослідження здебільшого носять фрагментарний характер, зосереджуючись або на вузьких регіональних особливостях, або на окремих персоналіях, що унеможлиблює створення цілісної картини трагедії полону. Відтак, існувала потреба у формуванні якісної синкретичної праці, яка б поєднала аналіз правового статусу, умов утримання, стратегій виживання та механізмів репатріації командного складу РСЧА єдиної історичній концепції, позбавленій радянських пропагандистських штампів.

Також науковий інтерес до теми зумовлений можливістю залучення широкого масиву малодосліджених або раніше недоступних архівних джерел, насамперед матеріалів Федерального архіву Німеччини, що дозволяє суттєво розширити емпіричну базу української історіографії.

Окрім того, вибір теми дослідження значною мірою актуалізується в умовах сучасної російсько-української війни, яка знову гостро поставила перед українським суспільством та світовою спільнотою проблему військового полону. Трагічні реалії сьогодення спонукають до переосмислення історичного досвіду поводження з військовополоненими, дотримання норм міжнародного гуманітарного права та механізмів повернення захисників додому. Вивчення історичних паралелей дозволяє глибше зрозуміти наслідки перебування в неволі, проблеми збереження ідентичності в екстремальних умовах, раціоналізувати співпрацю з ворогом. У цьому контексті ретроспективний аналіз долі військовополонених набуває не лише наукового, а й важливого суспільно-політичного значення, сприяючи виробленню ефективних механізмів міжнародного тиску на країну-агресора та сприйняття колишніх полонених у суспільстві.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Пастуховій Я. В. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Грінченко В. Г.: У роботі Ви широко використовуєте протоколи допитів СМЕРШ та матеріали фільтраційних справ. Як ви верифікували правдивість свідчень у цих документах, враховуючи, що вони давалися під тиском загрози репресій. Яку методику критики джерела ви застосовували?

Відповідь: Дякую за запитання. В основному, ми спиралися на методику внутрішньої критики джерела, яка передбачає визначення правдивості свідчень допитуваного. Таку перевірку можна провести шляхом перехресної перевірки джерел у поєднанні з показами третіх осіб. Зокрема, для перевірки фактів обставин, які призвели до уполонення того чи іншого командира доцільно використовувати німецькі реєстраційні картки. Багато офіцерів у своїх показах

зазначали, що потрапили в полон не добровільно, а внаслідок важкого поранення, втрати свідомості, фізичної неможливості чинити подальший спротив або навіть позбавити себе життя. Важливо, що ці свідчення не залишалися лише суб'єктивними поясненнями самих військовополонених. Їх можна зіставити з даними німецьких реєстраційних документів: у персональних картках першого типу існувала окрема графа про стан здоров'я, а для поранених офіцерів у лазаретах оформлювалися персональні картки червоного типу. Саме такі картки, зокрема, наявні щодо генерал-лейтенанта Д. М. Карбишева та генерал-лейтенанта М. Ф. Лукіна. Отже, якщо інформація про поранення фіксувалася не лише в післявоєнних свідченнях, а й у первинних табірних документах, це дає підстави розглядати такі пояснення як достовірні або, принаймні, документально підтверджені.

Також варто відзначити, що ми використовували протоколи допитів СМЕРШ не для встановлення фактів вини тих чи інших офіцерів, а для виокремлення другорядних деталей, які не могли бути виправдальними в контексті процесу фільтрації, зокрема: опис побутових умов у таборах, маршрути переміщення, склад табірної контингенту, опис адміністрації табору тощо. Ці деталі допомогли нам сконструювати чітке бачення явища німецького полону через призму історії повсякдення.

Грінченко В. Г.: Також, на мою думку, вам варто посилити висновки до четвертого розділу, оскільки в них не вистачає ваших аналітичних суджень пов'язаних саме з процесами фільтрації та репатріації офіцерів Червоної армії.

Пастухова Я. В.: Дякую за Ваше зауваження, обов'язково прийму його до уваги.

Житков О. А.: Ви приділяєте значну увагу періоду 1918–1941 рр., аналізуючи формування РСЧА. Чи є доцільним такий глибокий екскурс в історію для розкриття теми саме полону?

Відповідь: Дякую за питання. На нашу думку, такий детальний розгляд зазначеного Вами етапу є необхідним для розкриття причин трагедії полону офіцерів РСЧА. Тут дозвольте виокремити наступні аспекти. По-перше, в 1918 – 1941 рр. було закладено принципи управління військами, зокрема Червона армія відзначається високим відсотковим співвідношенням рядових до офіцерів – це проблема, основи якої були сформовані в роки т. зв. «громадянської війни» через низьку мотивацію рядового складу, мала наслідком те, що на лінії бойового зіткнення перебували штаби військових з'єднань, які мали мотивувати своєю присутністю до виконання наказів. По-друге, проблеми радянської військової освіти у поєднанні з масовими репресіями 1937–1938 рр. призвели до того, що молодший командний склад, який безпосередньо віддавав накази не вирізнявся самостійністю, а був інертним та залежним від наказів з гори. Це призвело до суттєвих затримок з відступом, що кількісно збільшило чисельність захоплених у полон військовослужбовців РСЧА. По-третє, аналіз стратегічного планування СРСР дозволяє зрозуміти прогалини, які призвели до значних оточень радянських армій Вермахтом. Відсутність чітких вказівок у передвоєнних Статутах Червоної армії призводили до хаотичних спроб вийти з оточення замість організації якісної оборони. По-четверте, без аналізу процесів, які відбувалися у період 1918–1941 рр. неможливо зрозуміти специфіку радянського ставлення до полону. Це безпосередньо вплинуло на сприйняття

офіцерами своєї участі, коли вони потрапляли в полон і в подальшому це було одним з визначальних питань, які штовхали офіцерів до колаборації з Райхом.

Житков О. А.: Також хочу зазначити, що у підрозділі 3.3 «Офіцери в полоні: вірність присязі, бажання вижити, колаборація: проблема вибору» ви наводите багато цитат зі свідчень військовополонених. Чи не доцільніше замінити їх на аналітичний текст з вашими висновками?

Пастухова Я. В.: Дякую за питання. Оскільки метою цього підрозділу було показати морально-психологічний стан офіцерського корпусу ми вважаємо за доцільне наводити саме цитати бранців, які можуть повною мірою продемонструвати спектр реакцій командирів на перебування в полоні: страх, сором, гнів тощо. Навіть мовчання може бути показовим. Саме на цих психологічних реакціях, на нашу думку, і формувалася стратегія поведінки у полоні, тому ці уривки свідчень є важливими для олюднення історії військового полону. Водночас погоджуюся, що окремі фрагменти можуть бути посилені аналітичними узагальненнями, тому в остаточній редакції доповнити текст власними висновками.

Марченко О. М.: Ви зазначаєте, що радянська владна риторика в поєднанні з кримінальною відповідальністю за потрапляння в полон сприяли успіху німецької пропаганди. Чи можете ви навести приклади, коли страх перед радянськими репресіями ставав вирішальним чинником для офіцера аби піти на співпрацю з ворогом.

Відповідь: Дякую за питання. На нашу думку, з огляду на аналіз значної кількості мемуарної літератури та протоколів допитів радянських бранців, які були створені і в полоні, і під час фільтраційних процесів, не можна стверджувати, що страх був вирішальним чинником, який штовхав до співпраці, бо не було вирішального чиннику як такого. Всі випадки колаборації слід виокремлювати і розглядати індивідуально. Варто зазначити, що особам, які перебували в маскулінно-мілітарному середовищі дуже складно визнавати такі емоції як страх. Перехід на бік ворога пояснювали зневагою до радянської системи, прагматичним вибором, який забезпечував посаду і матеріальні блага, елементарне покращення умов утримання і, як один з чинників – покарання на Батьківщині за здачу у полон. Не всі полонені офіцери вірили в невідворотність репресій, для прикладу П. Г. Понеделін зберігав віру у справедливий розгляд його ситуації, навіть з урахуванням того, що його прізвище фігурувало у сумнозвісному наказі № 270 Ставки Верховного Головнокомандування. Але разом з тим існувала значна кількість військовополонених, які не бажали бути репатрійованими назад до СРСР.

Ковальков О. Л.: У чому полягала принципова різниця в утриманні офіцерів порівняно з рядовим складом, окрім окремих таборів? Чи існували відмінності у нормах харчування, залученні до праці та рівні смертності саме для командного складу?

Відповідь: Дякую за питання. Ізоляція офіцерів від решти військовополонених в офлагах чи спеціальних секціях шталагів була не суто номінальною. Командири РСЧА сприймалися німецькою адміністрацією все ж як більш цінний, вибачте за цинічне формулювання, ресурс, ніж червоноармійці. Тому норми харчування офіцерів були дещо кращими. У спогадах полонених командирів переведення в офлаги (найчастіше згадується

Хаммельбург) означало відносно краще харчування в порівнянні з дулагами та шталагами в яких вони перебували до цього. Згадуються кращі побутові умови і, взагалі, для офіцерів виділяли будівлі для розміщення, на відміну від значного числа червоноармійців, які загинули від холоду та нестачі продовольства взимку 1941–1942 рр. На початкових етапах війни офіцерам дозволялося не працювати і пропонувалося залучення до інтелектуальної праці, шляхом опису історії ввірених їм підрозділів. З 1944 р., коли справами військовополонених почало відати СС, а не Вермахт і ці умови змінилися – офіцерів змушували працювати, а тих, хто відмовлявся переводили в табори смерті для знищення. Також у командирів були вищі шанси потрапити в структури СС, РСХА, Гестапо оскільки їм приділяли більше уваги та могли запідозрити у організаціях бунтів.

Ковальков О. Л.: В підрозділі, де Ви обґрунтовуєте масштаби захоплення в полон офіцерів Червоної армії вказано, що одним з факторів була досвідченість німецьких військ. Чи можна стверджувати про факт здобуття такого досвіду за період коротких кампаній в Європі від початку Другої світової війни і до початку німецько-радянського протистояння?

Пастухова Я. В.: Вважаю, що таке твердження є виправданим, оскільки навіть короткі кампанії дали Вермахту практичний досвід ведення сучасної маневрової війни, організації оточень і вирішенні стратегічних задач. За цей час була перевірена логістика військових з'єднань, взаємодія родів військ, здобули досвід офіцери молодшого командного складу в безпосередньому управлінні на полі бою. Також не ватро відкидати тяглість та військової освіти та військових традицій, які збереглися у Вермахті, навіть з огляду на обмеження встановлені після Першої світової війни, на відміну від Червоної армії, де вищий, не кажучи вже про молодший, командний склад майже дві змінився після Першої світової війни: в період т. зв. «громадянської війни» та під час репресій 1937–1938 рр.

Безверха В. М.: Чи проводили Ви паралелі з полоном офіцерів інших армій, які утримувалися на території Третього Райху? Чи були умови для радянських командирів унікально жорстокими, чи це загальна практика нацистів щодо всіх офіцерів ворога?

Відповідь: Дякую за питання. Так, нами був проведений порівняльний аналіз становища радянських офіцерів та офіцерів інших країн. Умови утримання цих двох контингентів значно відрізнялися. Для прикладу. Ми працювали з архівними матеріалами щодо табору Хаммельбург, які отримали із Національного музею Великої Британії. Згідно представлених там документів офіцери Британської співдружності мали можливість отримувати листи та посилки від Червоного Хреста, харчування було задовільним, діяла бібліотека, виплачувалося грошове забезпечення, на вихідних дозволялося грати у футбол, а в крикет – коли дозволяла погода, ще пізніше було придбано більярдний стіл. Британці налагодили процес втечі з табору настільки, що існував спеціальний комітет, який забезпечував втікачів картами, компасами, грошима, цивільним одягом та, навіть, контактами осіб, які мали зустріти на кордоні Бельгії. Судячи з того, що французькі полонені офіцери ділилися продуктами з радянськими бранцями то їх умови утримання також були задовільними. Єдина група бранців, яка може зрівнятися з радянськими бранцями по поневір'янню це

офіцери італійської армії, які почали з'являтися в таборах після капітуляції Італії у 1943 р.

Пономаренко Л. В.: У вступі Ви проводите паралель з сучасною війною РФ проти України. Чи є коректним таке порівняння в науковому історичному дослідженні?

Відповідь: Дякую за питання. Так, ми використовуємо принцип аналітичної паралелі, що є прийнятним інструментом під час вивчення воєнних конфліктів. Ми зіставляємо не події, а механізми, які використовує країна-агресор: практики порушення міжнародного гуманітарного права, використання залякування, тортур і пропаганди.

Під час роботи над темою ми вирішили не лише створити гідну синкретичну історичну працю, а й надати теоретичне підґрунтя для зацікавлених осіб, які можуть використати приклади минулого для покращення становища українських бранців у російському полоні шляхом залучення міжнародних гуманітарних організацій та не повторювати помилки, зроблені Радянським Союзом, який полишив намагання протистояти нацистському режиму на міжнародній арені вже у 1941 р., тим самим прирікши значну кількість командирів та рядових РСЧА на жахливі умови утримання, рабське використання їхньої праці на користь, в тому числі і військової, промисловості Райху.

Позднякова І. С.: Як Ви вважаєте, можливо варто посилити актуальність дослідження тим, що пов'язати тематику військового положу та формування історичної пам'яті. Оскільки її не було сформовано під час існування Радянського Союзу, а після його розпаду це явище не було переосмислене та призвело до формування агресивної політики на території РФ.

Пастухова Я. В.: Це дуже цінне зауваження і, безумовно, така постановка проблеми дозволяє суттєво посилити актуальність дослідження. Оскільки в радянській, а згодом і в сучасній російській воєнно-політичній парадигмі людське життя часто позбавлялося самостійної цінності, військова агресія нині сприймається не як трагедія, а як акт домінування та демонстрації сили. Цілком погоджуємося з Вашою думкою і я обов'язково прийму його до уваги.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – **кандидата історичних наук, доцента Чорний О. В.**

Дисертація Пастухової Яни Вікторівни присвячена складній і актуальній проблемі військової історії: становищу та долям офіцерського корпусу Робітничо-селянської Червоної армії в умовах німецького військового полону у 1941–1945 рр. У роботі вперше у вітчизняній історіографії здійснено комплексне дослідження цього явища з урахуванням військово-правових, соціальних, ідеологічних та морально-психологічних чинників. Авторка послідовно аналізує передумови масового уполонення радянських офіцерів, пов'язані з особливостями формування командного складу РСЧА у 1918–1941 рр., специфіку нацистської політики щодо офіцерів-бранців, включно з практиками утримання, індоктринації та процеси репатріації офіцерського корпусу Червоної армії.

Дисертація вирізняється широтою джерельної бази, введенням до наукового обігу значного масиву архівних матеріалів та застосуванням сучасних методологічних підходів. Зокрема, авторка здійснила комплексний

аналіз проблеми, вийшовши за межі традиційної воєнної історії, залучивши методи соціальної історії та історії повсякдення. У роботі здійснено детальну реконструкцію системи німецької пенітенціарної системи та методів роботи спецслужб Райху щодо вербування вищого командного складу РСЧА, завдяки чому вдало показано спектр поведінкових стратегій – від активного опору до вимушеної колаборації як стратегії виживання.

Результати дослідження апробовано на міжнародній і всеукраїнських науково-практичних конференціях, опубліковано в п'яти фахових виданнях. Результати дослідження можуть бути використані при написанні узагальнюючих наукових праць з військової історії, при викладанні фахових дисциплін, а також слугуватимуть підґрунтям для деміфологізації історичної пам'яті, реабілітації жертв репресій та глибшого розуміння психології полону в контексті сучасної російсько-української війни.

Здобувач зарекомендувала себе як відповідальна та ініціативна дослідниця з високим рівнем фахової підготовки. Вона продемонструвала здатність системно досліджувати складні історичні процеси, критично переосмислювати застарілі історіографічні підходи, а також формулювати самостійні висновки й аргументовані пропозиції.

Дисертація має логічну структуру, послідовно розкриває еволюцію формування передумов трагедії радянського офіцерського корпусу, зміст і механізми реалізації нацистської расової та ідеологічної політики спрямованої на знищення радянських бранців, містить обґрунтовані теоретичні узагальнення та можливості практичного використання результатів дослідження. Наукові положення та висновки є результатом самостійної й ґрунтовної роботи здобувача, що відповідає сучасним вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії.

З урахуванням викладеного, вважаю, що дисертаційне дослідження Пастухової Яни Вікторівни є завершеною науковою працею, яка має належний рівень теоретичної новизни, практичної значущості та наукової самостійності. Результати роботи можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць з історії Другої світової війни, розробки навчальних курсів і спецсеминарів та використання історичного досвіду для формування дієвої стратегії захисту українських військовополонених в умовах російсько-української війни.

Дисертація повністю відповідає вимогам, установленим до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», а її авторка цілком заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової роботи:

Кандидат історичних наук, доцент Позднякова І. С. відзначила високий науковий рівень дисертації Пастухової Яни Вікторівни, присвяченої дослідженню становища офіцерського корпусу Робітничо-селянської Червоної армії в умовах німецького військового полону у 1941–1945 рр. Рецензент наголосила, що обрана тема є актуальною як у науковому, так і в суспільному вимірах, оскільки проблема військового полону, репресивної політики щодо військовослужбовців та використання полонених у системі воєнної пропаганди

тривалий час залишалася маргіналізованою в радянській та пострадянській історіографії. В умовах сучасних безпекових викликів і актуалізації питань міжнародного гуманітарного права звернення до історичного досвіду Другої світової війни набуває особливої наукової й прикладної ваги.

У дисертації ґрунтовно розкрито теоретичні та методологічні засади дослідження феномену військового полону, а також проаналізовано його правові та ідеологічні виміри. Авторкою визначено особливості правового статусу радянських офіцерів, умови їх утримання, специфіку дискримінаційної політики нацистської влади, а також роль пропаганди та психологічного тиску в табірному середовищі. Особливою перевагою роботи є поєднання військово-історичного, соціально-антропологічного та джерелознавчого підходів, що відповідає сучасним тенденціям розвитку історичної науки.

Дослідження характеризується глибоким аналізом широкої джерельної бази, зокрема архівних матеріалів німецького та радянського походження, значна частина яких уперше введена до наукового обігу. Рецензент підкреслила виважений підхід авторки до критики проблемних джерел, зокрема джерел особового походження, а також їх зіставлення із незалежними документальними свідченнями. Обґрунтовані висновки та узагальнення свідчать про високий рівень наукової зрілості аспірантки.

Рецензент відзначила логічну структуру роботи, належний рівень апробації результатів дослідження, а також активне використання сучасної зарубіжної історіографії. Підкреслено, що отримані результати мають не лише теоретичне, а й практичне значення, зокрема для подальших досліджень історії Другої світової війни на Східному фронті, проблем військового полону, історичної пам'яті.

Водночас Позднякова І. С. звернула увагу на окремі аспекти, які можуть бути предметом подальших наукових студій, зокрема: поглиблення порівняльного аналізу становища радянських та офіцерів держав-союзників у німецькому полоні. Також рецензент висловила побажання у подальших дослідженнях більш чітко локалізувати проблематику перебування офіцерів РСЧА в полоні на території України, що дозволило б поглибити регіональний вимір роботи. Зазначені зауваження мають конструктивний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

У підсумку рецензент зазначила, що дисертація Пастухової Яни Вікторівни є завершеним, самостійним і науково обґрунтованим дослідженням, яке має істотне наукове й суспільне значення, відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних праць, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Кандидат історичних наук, доцент Грінченко В. Г. рецензент підкреслив системність і ґрунтовність дисертаційної роботи Пастухової Я. В., відзначивши її високий рівень теоретичного узагальнення й практичної значущості. Зазначено, що обрана тема має актуальність у зв'язку з необхідністю деконструкції радянських міфів про Східний фронт Другої світової війни, переосмисленням трагедії полону в умовах сучасної російсько-української війни та потребою відновлення історичної справедливості щодо репресованих військовослужбовців.

У дисертації систематизовано структуру та ієрархію табірної системи Третього Райху, запропоновано комплексний погляд на еволюцію німецької політики щодо радянських офіцерів на основі нормативно-правових актів. Значним внеском авторки є використання матеріалів окупаційної періодичної преси та періодичних видань Третього Райху, що дозволило здійснити ґрунтовний аналіз нацистських пропагандистських наративів. У роботі здійснено фаховий аналіз пропагандистських механізмів нацистської Німеччини, спрямованих на ідеологічну обробку полонених командирів.

Рецензент відзначив, що серед переваг роботи – логічна структура, чіткість висновків, відповідність вимогам академічної доброчесності та використання сучасних методів дослідження. Загалом дослідження вирізняє системний підхід до вивчення явища німецького військового полону, який розглядається як цілісний соціально-історичний феномен.

Водночас рецензент надав кілька побажань для подальшого вдосконалення роботи, зокрема: бажаним є залучення додаткових джерел, зокрема, матеріалів з місцевих архівів, що дозволить більш детально прослідкувати становище полонених офіцерів в місцях утримання, які не мали маркування «офлаг»; уточнення кількісних показників щодо полонених командирів зі званням нижче генерал; звернути увагу на полонених військовослужбовців Військово-морського флоту. Такі зауваження мають науково-дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку дослідження.

У підсумку зазначено, що дисертація Пастухової Яни Вікторівни є фундаментальною, комплексною та завершеною науковою працею, що поєднує новизну, глибину аналітичного опрацювання та джерелознавчу цінність. Робота повністю відповідає вимогам чинних нормативних актів щодо підготовки кваліфікаційних досліджень, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

В обговоренні дисертаційної роботи Пастухової Яни Вікторівни «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.» **доктор історичних наук, професор Житков О. А.** відзначив, що здобувачка у процесі навчання за освітньо-науковою програмою спеціальності 032 «Історія та археологія» повністю виконала індивідуальний план, опанувала сучасні методи історичних досліджень, продемонструвала високий рівень наукової самостійності та здатність до комплексного аналізу складних історичних явищ.

Актуальність теми дисертації, на думку промовця, не викликає сумнівів. Питання військового полону часто залишалися на периферії воєнної історії, поступаючись місцем хронології кампаній та розвитку озброєнь, проте вивчення долі офіцерського корпусу РСЧА дозволяє заповнити суттєві прогалини в дослідженнях Другої світової війни.

Наукова новизна дослідження, як наголосив професор Житков О. А. полягає в тому, що вперше в українській історіографії на основі широкого масиву архівних джерел здійснено комплексний аналіз феномену німецького полону офіцерів РСЧА, який охоплює правові, психологічні та побутові

аспекти, діяльність спецслужб і пропаганди, а також процеси репатріації та повоєнних репресій.

Доктор історичних наук, професор Ковальков О. Л. підтримав позитивну оцінку дисертації, висловивши водночас низку конструктивних зауважень. На його думку, використання автором терміну «негативний відбір» щодо формування офіцерського корпусу у 1918–1941 рр. потребує обережнішого підходу, адже таке оціночне судження може видаватися занадто категоричним для наукової роботи. Крім того, у дисертації можна було б ширше висвітлити персональні історії представників вищого військового командування РСЧА, які опинилися в полоні, що дозволило б наочніше розкрити людський вимір досліджуваної проблеми. Водночас відзначив, що робота є цілісним і завершеним дослідженням, яке має прикладну спрямованість, теоретичну глибину й істотне значення для розвитку вітчизняної адміністративно-правової доктрини.

Дисертацію рекомендовано до подальшого розгляду на засіданні спеціалізованої вченої ради як таку, що повністю відповідає вимогам, встановленим до кваліфікаційних наукових праць МОН України.

Кандидат історичних наук, доцент Філоретова Л. М. підтримала попередні висловлені оцінки, наголосивши на глибокому змістовному наповненні та високій теоретичній зрілості дисертаційної роботи. Вона підкреслила, що дослідження поєднує ґрунтовний теоретико-правовий аналіз із чітко визначеною прикладною орієнтацією. Автор вміло поєднує різні методи історичного дослідження, спираючись на широке коло джерел, зокрема матеріали архівів Німеччини, України, Великої Британії, США та РФ. Саме залучення іноземних архівних фондів у поєднанні з методологічним розмаїттям забезпечило багатовекторність роботи та об'єктивність висновків.

На думку доцента Філоретової Л. М., особливої уваги заслуговує комплексний підхід здобувача до аналізу джерельної бази, що дозволило суттєво розширити межі дослідження. Позитивно оцінено здатність дисертантки підтримувати наукову дискусію, аргументовано відстоювати власні підходи, демонструючи глибоке розуміння сутності проблеми.

У результаті обговорення Філаретова Л. М. зазначила, що дисертаційна робота є самостійним і завершеним дослідженням, яке поєднує теоретичну новизну з практичною цінністю, а її результати можуть бути використані у науковій та освітній діяльності.

Кандидат історичних наук, доцент Токар Н. М. наголосила на безперечній актуальності теми, що безпосередньо пов'язана з необхідністю об'єктивного переосмислення трагічних сторінок Другої світової війни та долі людини в умовах тоталітаризму. Вона зазначила, що дисертаційне дослідження має послідовну логічну структуру, чітко сформульовану мету, узгоджені між собою об'єкт, предмет, завдання й методи дослідження, які гарантували досягнення отриманих результатів.

Підкреслила, що авторкою досліджено основу системи утримання командних кадрів РСЧА як на окупованих територіях, так і на суверенній території Райху. Окрім цього, у роботі детально простежено розвиток системи фільтрації та репатріації офіцерів РСЧА. На думку рецензента, саме поєднання цих двох факторів дозволяє глибоко зрозуміти трагедію полонених, які

фактично стали жертвами обох тоталітарних режимів – нацистського та радянського.

Водночас Токар Н. М. висловила побажання, що у дисертації бажано було б більше уваги приділити питанням селекції офіцерів, а саме: детальніше проаналізувати мотиви та механізми, чому одних обирали для співпраці, а інших передавали у розпорядження карним органам.

На її переконання, дисертація вирізняється методичною виваженістю, академічною культурою викладу й аналітичною глибиною, що свідчить про належний рівень наукової підготовки здобувача. Результати дослідження мають значну цінність для подальшого вивчення історії Другої світової війни.

У підсумку вона наголосила, що дисертаційна робота є самостійним, оригінальним і завершеним дослідженням, що має академічну новизну, наукове значення та повністю відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія». Робота рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді.

Заслухавши й обговоривши доповідь Пастухової Я. В., а також за результатами попередньої експертизи дисертації на фаховому семінарі кафедри історії України та всесвітньої історії, прийнято такі висновки щодо дисертації «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.»:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вибір теми дисертації зумовлений нагальною потребою вітчизняної історичної науки у комплексному переосмисленні трагедії Другої світової війни крізь призму людського виміру та долі комбатантів. У контексті сучасних воєнно-політичних викликів та необхідності формування національної пам'яті питання статусу, умов утримання та виживання офіцерів РСЧА у німецькому полоні набуває не лише науково-пізнавального, а й стратегічного значення для розуміння природи тоталітарних режимів.

Попри значний масив досліджень, присвячених хронології бойових дій, розвитку озброєнь та військовій біографістиці, проблема полону офіцерського корпусу РСЧА тривалий час залишалася на периферії наукових досліджень. Рівень розробки цієї проблематики не відповідає масштабам трагедії, а чинні уявлення часто спираються на застарілі наративи.

У складних умовах протистояння двох диктатур – нацистської та радянської – феномен полону перетворився на подвійний тиск на особистість командирів. З одного боку, нацистська Німеччина, цинічно ігноруючи норми міжнародного гуманітарного права, створила систему знищення та індоктринації офіцерів РСЧА. З іншого боку, репресивна риторика радянського керівництва, яка прирівнювала полон до зради, не лише деморалізувала армію, але й позбавляла бранців будь-якого захисту з боку власної держави.

Означена проблематика набуває особливої гостроти в умовах сучасної російсько-української війни. Агресія РФ, розпочата у 2014 році та масштабована повномасштабним вторгненням 2022 року, засвідчила

нехтування агресором міжнародними конвенціями, що є прямим наслідком непокараного зла минулого. Історичні паралелі між нацистською практикою поводження з полоненими та діями сучасної російської армії, свідчать про необхідність формування доказової бази воєнних злочинів, судового розгляду та покарання для злочинців.

Дослідження історичного досвіду правового нігілізму та репресій щодо військовополонених у роки Другої світової війни є важливим елементом удосконалення глобальної системи гуманітарного права. Вивчення помилок минулого та механізмів виживання в умовах тиску слугує підґрунтям для розробки дієвих механізмів захисту прав українських бранців, їх повернення на Батьківщину та забезпечення невідворотності покарання для організаторів воєнних злочинів.

З огляду на зазначене, дослідження спрямовано на виявлення особливостей перебування офіцерського корпусу Червоної армії в німецькому полоні, аналіз взаємодії правових, ідеологічних та психологічних чинників цього явища, що дозволить заповнити лакуни в історіографії Другої світової війни та екстраполювати набутий досвід на вирішення сучасних гуманітарних проблем.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематика історії німецького військового полону та долі радянських комбатантів перебуває у фокусі уваги сучасної історичної науки та суміжних міждисциплінарних студій частково. Її актуальність визначається не лише внутрішньою логікою розвитку історіографії, яка потребує деміфологізації подій Другої світової війни, а й суспільним запитом на відновлення історичної правди про людський вимір війни. Ці питання розглядаються у працях істориків, правознавців та дослідників історичної пам'яті, де акцент зміщується з опису бойових дій на аналіз гуманітарних катастроф, правового статусу бранців та функціонування репресивних систем тоталітарних режимів.

У наукових працях сучасних вітчизняних авторів, серед яких Ю. В. Король, М. М. Дубик, Т. В. Пастушенко, О. С. Заболотний, В. А. Полуда, Т. В. Вронська, О. Є. Лисенко, І. Мякий, В. В. Даценко, предмет аналізу сконцентровано переважно на системі місць утримання, особливостях нацистського окупаційного режиму та правових аспектах полону. Окремі науковці, зокрема О. В. Чорний, К. В. Москальчук, В. П. Фоміна, зверталися й до персоналістики вищого командного складу та мікроісторичних досліджень конкретних трагедій, однак більшість розвідок зосереджені на окремих, часто регіональних або загальновійськових аспектах цієї багатовимірної проблематики.

Монографічні дослідження, що розкривають феномен полону саме офіцерського корпусу Червоної армії у всій його повноті не представлені в сучасній історіографії. Найчастіше розгляд відбувається у ширшому контексті – при вивченні загальної маси радянських військовополонених або ж обмежується мартирологами генералітету. Дисертації та праці останніх років, що торкаються питань функціонування таборів на території Райхскомісаріату «Україна» чи нормативно-правового регулювання праці бранців, показують окремі грані проблеми, проте залишають комплексний аналіз долі офіцерського складу відкритим для подальшого наукового опрацювання.

У підсумку, обрана для розвідки тема органічно вписується у сучасний науковий дискурс, поєднує ключові напрацювання вітчизняної та зарубіжної історіографії з новим концептуальним підходом до вивчення специфіки перебування командних кадрів в умовах ізоляції. Дисертація структурує відомості про морально-психологічний стан, стратегії виживання та політичні дилеми офіцерів-бранців, створює необхідні передумови для заповнення лакун у воєнній історії та відкриває перспективи для подальших фахових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до положень науково-дослідницької теми «Україна і Світ: етнічні процеси, політичні та соціально-економічні трансформації і міжнародні відносини». Державний обліковий номер: 0125U003646. Дата реєстрації: 16. 10. 2025.

Мета й завдання дослідження. Метою роботи є на основі широкої джерельної бази та корпусу історіографічних досліджень представити особливості німецького військового полону для командирів Червоної армії у 1941–1945 роках. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- проаналізувати стан та ступінь наукової розробки проблеми в історіографії;
- охарактеризувати джерельну базу дослідження та обрати методологічну основу роботи;
- окреслити норми міжнародного права щодо військовополонених, що діяли в Європі і Світі напередодні Другої світової війни;
- визначити причини масового уполонення червоноармійців під час німецько-радянського протистояння на Східному фронті;
- вивчити систему утримання радянських військовополонених на окупованих територіях та в межах Третього Райху;
- простежити діяльність німецької військової розвідки та Головного управління безпеки спрямованої проти радянських офіцерів;
- охарактеризувати морально-психологічний стан радянського офіцерського корпусу в полоні та визначити наслідки впливу німецької пропаганди на дотримання вірності присязі;
- визначити способи звільнення радянських офіцерів з полону та простежити долі звільнених бранців у роки війни та по її завершенню.

Об'єктом дослідження є система німецького військового полону в роки Другої світової війни.

Предмет дослідження є офіцерські кадри Робітничо-селянської червоної армії в німецькому полоні в роки Другої світової війни на Східному фронті

Джерельна база дослідження. Специфіка теми полонених офіцерів РСЧА та її багатовимірність зумовили залучення широкого спектру джерел, які за походженням та змістом поділено на сім основних груп.

Першу та найважливішу групу складають архівні матеріали, залучені з архівосховищ України, Німеччини, США та Великої Британії. Вагомий пласт документів виявлено у фондах ЦДАВО та ЦДАГОУ, зокрема щоденні звіти німецьких армійських груп, протоколи допитів бранців, які потрапили до партизанів, а також матеріали про втечі та колабораціоністські тенденції (листівки РОА). Використання фондів ГДА СБУ та регіональних архівів дозволило локалізувати місця утримання офіцерів та простежити їхні

індивідуальні долі. Особливу цінність мають документи Федерального архіву Німеччини (BArch), зокрема фонди RW 6 та RH, що містять дисциплінарні провадження, протоколи допитів офіцерів та директиви щодо їх примусового залучення до праці. Документи Національного управління архівів та документації США (NARA) та Національного архіву Великої Британії надали можливість порівняти стратегії підпільної діяльності та верифікувати дані про вищий командний склад.

Друга група джерел представлена офіційними документами СРСР. Це нормативно-правові акти щодо формування офіцерського корпусу (накази НКО, ГУ РСЧА), а також репресивні документи, що визначали статус полоненого як «зрадника» (Наказ Ставки ВГК № 270). Окрему увагу приділено матеріалам органів СМЕРШ та фільтраційних комісій, що відображають долю офіцерів після репатріації.

Третю групу складають офіційні документи Третього Райху – накази ОКВ, ОКН та RSHA. Ці джерела розкривають механізми реалізації расової політики (наприклад, «Наказ про комісарів»), ідеологічну підготовку війни на знищення та організаційні засади функціонування таборів.

Четверта група об'єднує мемуарну літературу. Попри ідеологічну цензуру радянських видань, спогади бранців (В. Новобранця, Г. Сатірова) дозволили реконструювати побут та підпільну боротьбу в таборах. Мемуари, видані за кордоном (П. Палія, Ф. Черона), надали більш відверті свідчення про настрої в офіцерському середовищі та механізми німецької пропаганди.

П'яту групу складають документи міжнародних організацій та матеріали Нюрнберзького процесу. Конвенції 1907 та 1929 років слугували юридичним еталоном для аналізу порушень прав полонених, а звіти Червоного Хреста та матеріали «Блакитної серії» трибуналу стали доказовою базою злочинів проти офіцерського корпусу.

Шоста та сьома групи включають періодичну пресу (окупаційні газети, німецькі видання *Völkischer Beobachter*) та аудіовізуальні джерела. Матеріали кіножурналів *Deutsche Wochenschau*, агітаційні листівки та фотоматеріали з електронних баз даних (Архів Арользена, «Військовий альбом») дозволили візуалізувати емоційну атмосферу полону та проаналізувати еволюцію нацистської пропаганди.

Комплексне використання цих джерел дозволило сформувати цілісну доказову базу, персоналізувати трагедію офіцерського корпусу та об'єктивно відтворити механізми функціонування системи німецького військового полону.

Методи дослідження. Методи дослідження. У дисертації застосовано загальний міждисциплінарний методологічний підхід, що передбачає органічне поєднання класичних історичних та сучасних дослідницьких інструментів, кожен із яких був цілеспрямовано використаний для розкриття багатовекторності теми. Історико-генетичний метод дозволив простежити еволюцію офіцерського корпусу РСЧА та динаміку явища військового полону в широкому хронологічному контексті – від формування військових традицій, через трагедію 1941–1945 років, до процесів повоєнної репатріації.

Історико-системний метод у поєднанні зі структурним аналізом забезпечив цілісне бачення німецького полону як складної багаторівневої системи, що охоплює нормативно-правову базу, ідеологічні установки та

економічні чинники. На його основі розкрито внутрішні взаємозв'язки між політикою тоталітарних режимів, діяльністю адміністрації таборів та стратегіями виживання бранців.

Історико-типологічний метод було використано для класифікації моделей поведінки офіцерів (збереження вірності присязі, адаптація, колаборація) та систематизації методів фізичного і психологічного впливу на полонених. Історико-порівняльний метод дозволив зіставити умови утримання радянських командирів із військовополоненими держав-союзників, а також проаналізувати зміни у ставленні до бранців на різних етапах війни.

Метод джерелознавчої критики був спрямований на верифікацію суб'єктивних джерел особового походження та їх узгодження з офіційними документами, що дозволило мінімізувати ідеологічні викривлення. Застосування неопозитивістського підходу забезпечило перевірку історіографічних тверджень та опору на dokonані історичні факти.

Методологічний інструментарій історичної антропології, історії повсякдення та психоісторії дозволив вийти за межі фактологічного опису, реконструювати суб'єктивний досвід полону, дослідити морально-психологічний стан офіцерів та їхні ціннісні орієнтири в екстремальних умовах. Мікроісторичний підхід та просопографічний метод були залучені для деталізації дослідження через призму індивідуальних біографій та історії окремих місць утримання.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів дослідження визначається багатоаспектним аналізом явища німецького військового полону, в цьому контексті *уперше*:

- у вітчизняній та закордонній історіографії проведено комплексний аналіз явища німецького військового полону та діяльності всіх його акторів: військовополонених, адміністрації місць утримання бранців, представників німецьких та радянських спецслужб;
- досліджено становлення та розвиток офіцерського корпусу Робітничо-селянської червоної армії від моменту її створення до відкриття Східного фронту в роки Другої світової війни;
- розглянуто морально-психологічне становище радянських офіцерів-бранців під час перебування в полоні;
- відстежено становлення системи репатріації радянських бранців на заключних етапах німецько-радянської війни та по її завершенню;
- залучено до вітчизняного наукового обігу масив даних з архівних джерел та іноземної історичної літератури, які репрезентують факти перебування офіцерського корпусу Червоної армії в німецькому полоні.

Удосконалено й поглиблено:

- уявлення про основні напрями німецької пропаганди спрямованої на полонених офіцерів Червоної армії;
- аналіз історико-правової системи полону загалом та німецького полону в роки Другої світової війни;

Отримали подальший розвиток:

- вивчення історії війни на Східному фронті 1941–1945 років, як одного з ключових театрів бойових дій у Другій світовій війні;

- вивчення процесів індоктринації та колаборації радянських бранців під час перебування в німецькому полоні;
- дослідження особливостей місць утримання радянських військовополонених, як на території окупованих радянських територій, так і на територіях безпосередньо Райху.
- аналіз причин поразок Червоної армії на початкових етапах німецько-радянської війни;
- дослідження репресивної політики Радянського союзу щодо власних офіцерів, які побували в німецькому полоні в 1941-1945 роках.

Практичне значення отриманих результатів дисертації полягає в тому, що сформульовані в ній висновки можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць з історії Другої світової війни та в контексті подальших досліджень історії військового полону. Накопичений фактичний та джерельний матеріал може послугувати поштовхом до більш широкого застосування в історичній науці нових підходів до історіописання, таких як мікроісторія, просопографія, психоісторія та історична антропологія задля «олюднення» глобальної теми військового полону. Також результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для деміфологізації історичної пам'яті, реабілітації жертв репресій та глибшого розуміння психології полону в контексті сучасної російсько-української війни.

Апробація результатів дослідження. Основні результати проведеного дослідження, його концептуальні наукові положення та висновки були представлені на міжнародній, всеукраїнських та регіональній наукових та науково-практичних конференціях у доповідях автора: Всеукраїнська наукова конференція «Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії» з нагоди 175-ї річниці від дня народження Павла Рябкова та 65-ї річниці від дня народження Сергія Шевченка (18-19 жовтня 2023 р., м. Кропивницький); IV Міжнародна науково-практична конференція «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива» (30 листопада 2023 р., м. Київ); Перша регіональної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Пріоритетні напрямки розвитку гуманітарних наук та методик їх навчання в закладах вищої освіти України» (19 квітня 2024 р., м. Кропивницький); Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю «Соціально-економічний і політичний розвиток країн Східної Європи (XVI-XXI ст.)» (9 травня 2024 р., м. Умань); Всеукраїнська наукова конференція «Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії» з нагоди 165-ї річниці від дня народження Миколи Левитського (16-17 травня 2024 р., м. Кропивницький); Всеукраїнська наукова конференція «1944 рік: європейський та український виміри подій (до 80-річчя висадки союзників у Нормандії та деокупації України)» (24-25 жовтня 2024 р., м. Кропивницький); II Всеукраїнська наукова конференція «Борисенківські читання» (22 листопада 2024 р., м. Київ); Всеукраїнська наукова конференція «Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії» з нагоди 170-ї річниці від Дня народження Володимира Ястребова.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження та побудована за проблемно-хронологічним принципом. Дисертація складається з анотації, списку наукових публікацій за темою

дисертації здобувача, вступу, чотирьох розділів поділених на три підрозділи кожен, висновків, списку використаних джерел (560 позицій) та 18 додатків. Повний обсяг дисертації становить 387 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Бевз Я. В. Фельдмаршал Вільгельм Кейтель як головний військовий злочинець у справі радянських військовополонених. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2022. Т. 33, № 3. С. 11–16.
2. Пастухова Я. В. Війна за свідомість: радянські військовополонені у системі німецької воєнної пропаганди. *Воєнно-історичний вісник*. 2026. № 59(1). С. 77–91. URL: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2026-59-1-77-91> (дата звернення: 14.04.2026).
3. Пастухова Я. В. Особливості звільнення з полону радянських військових бранців у роки Другої світової війни. *Історія та Археологія*. 2024. № 2. С. 30–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2024-spec-3>
4. Пастухова Я. В. Особливості формування офіцерського корпусу Червоної армії у 1920-х-1930-х роках. *Південний Архів*. 2024. № 47. С. 57-64 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2024-47-7>
5. Пастухова Я. В. Українська історіографія про долю радянських військовополонених у німецькому полоні під час Другої світової війни. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Т. 2, № 82. С. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-1>
6. Pastukhova Y. Soviet prisoners of war during the Second World War: psychology of survival. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2024. No. 4. P. 401–412. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-4-45>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Пастухова Я. В. Неправомірне позбавлення статусу «військовополонених» радянських бранців під час Німецько-радянської війни 1941–1945 років. Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії з нагоди 175-ї річниці від дня народження Павла Рябкова та 65-ї річниці від дня народження Сергія Шевченка: Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 18–19 жовт. 2023 р. Кропивницький, 2023. С. 115–118.
2. Пастухова Я. В. Особливості формування офіцерського корпусу Червоної армії у 1918-1941 роках. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива* : Матеріали: IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 30 листоп. 2023 р. Київ, 2023. С. 328.
3. Пастухова Я. В. Александр Шеллехов – білоемігрант, який хотів працювати на Райх. Соціально-економічний і політичний розвиток країн Східної Європи (XVI – XXI ст.) : Матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю, м. Умань, 9 трав. 2024 р. Умань, 2024. С. 110–113.
4. Пастухова Я. В. Введення персональних військових звань в Червоній армії у 1935 році – передумови, причини та наслідки. Пріоритетні напрямки розвитку гуманітарних наук та методик їх навчання у закладах вищої освіти

України : Матеріали Першої регіон. науково-практ. конф. здобувачів вищ. освіти та молодих вчен., м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. Кропивницький, 2024.

5. Пастухова Я. В. Колабораціоністська діяльність донських козаків на території Кіровоградщини у роки Другої світової війни за матеріалами ЦДАВО. «Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії» з нагоди 165-ї річниці від дня народження Миколи Левитського : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 16–17 трав. 2024 р. Кропивницький, 2024. С. 38–42.
6. Пастухова Я. Проблема репатріації радянських військовополонених в рішеннях Ялтинської конференції 1945 року. 1944 рік: Європейський та український виміри подій (до 80-річчя висадки Союзників у Нормандії та деокупації України) : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 24–25 жовт. 2024 р. Кропивницький, 2024.
7. Пастухова Я. Психологія полону радянських військовополонених на Східному фронті Другої світової війни. Борисенківські читання : Зб. тез II Всеукр. наук. конф., м. Київ, 22 листоп. 2024 р. Київ, 2024. С. 225–228.

Характеристика особистості здобувача. Пастухова Яна Вікторівна народилася 23 серпня 1995 року в селі Виноградівка Компаніївського району Кіровоградської області. У 2016 році закінчила Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка за напрямком підготовки «Історія» та здобула ступінь бакалавра та кваліфікацію «Вчитель історії».

У 2018 році закінчила Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира здобула ступінь магістра та професійну кваліфікацію «Історик. Вчитель історії. Викладач закладу вищої освіти». Академічні права за вказаним дипломом – право вступу до аспірантури, професійні права – робота за фахом, викладацька робота, наукова робота.

Мови: українська, німецька на рівні А2. Автор 5 наукових публікацій з питань німецького військового полону.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням історичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують доступність їхнього сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Пастухової Я. В. та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пастухової Яни Вікторівни на тему: «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Пастухової Я. В. відповідає спеціальності 032 Історія та археологія та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261,

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Пастухової Яни Вікторівни на тему: «Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Головуючий на засіданні:

В.о. завідувача кафедри
історії України та всесвітньої історії
Центральноукраїнського державного
університету ім. В. Винниченка
доктор історичних наук, професор

Олександр КОВАЛЬКОВ

Рецензент:

Доцент кафедри історії України та
всесвітньої історії
Центральноукраїнського державного
університету ім. В. Винниченка
кандидат історичних наук, доцент

Інна ПОЗДНЯКОВА

Рецензент:

Доцент кафедри історії України та
всесвітньої історії
Центральноукраїнського державного
університету ім. В. Винниченка
кандидат історичних наук, доцент

Віктор ГРІНЧЕНКО

